

Kropla wody drąży skały

Warunkiem możliwości powstania wybitnie narodowej muzyki Sibeliusa w Finlandii czy też Dworzaka i Smetany w Czechach, były nie tylko wydarzenia historyczne lecz także potężny wpływ narodowej twórczości kompozytorskiej Fryderyka Chopina.

Jean Sibelius był tym dla muzyki fińskiej, kim Chopin, Moniuszko i Szymanowski dla muzyki polskiej. Tworzył jak i oni, w ważnych, przełomowych chwilach swojego narodu.

Wraz ze zbliżającą się w dniu 20 września 2012 roku 55. rocznicą śmierci Sibeliusa – twórcy fińskiej muzyki narodowej – warto przypomnieć sylwetkę tego wybitnego kompozytora i Finlandię.

Muzyka Jeana Sibeliusa – nawiązująca do kanonów neoromantyzmu – była niezwykle chłonna na wpływy fińskiej muzyki ludowej. Pozostawała w ścisłym związku z kulturą narodową i ojczyzną. Tworzona w okresie politycznej niewoli narodu fińskiego, miała ten sam patriotyczny charakter, co muzyka Chopina i Moniuszki. Spełniała też podobną rolę: była manifestacją zwycięstwa ducha uciskanego przez zaborców narodu fińskiego.

Istotnie ważną sprawą jest to, że warunkiem możliwości powstania wybitnie narodowej muzyki Sibeliusa w Finlandii, czy też Dworzaka i Smetany w Czechach, były nie tylko wydarzenia historyczne, budzenie się świadomości politycznej i kulturalnej odrębności różnych narodów, lecz także potężny wpływ narodowej twórczości kompozytorskiej Fryderyka Chopina.

Zgłębiając historię życia Jeana Sibeliusa, a także dzieje Finlandii i kultury jej narodu, nie można omiąć pewnych analogii, łączących dzieje ojczyzny Sibeliusa z dziejami Polski.

Hasło „Polska” wywołuje u każdego Fina zawsze ten sam odzew: Katarzyna Jagiellonka. Natomiast, niewielu Polaków wie, co wspólnego z Finlandią miała siostra Zygmunta Augusta – ostatniego z Jagiellonów na polskim tronie. To właśnie Katarzyna Jagiellonka rozstała się z imieniem Polski na fińskiej ziemi. A stało się to za sprawą mariażu polskiej infantki z księciem Janem, synem Gustawa Wazy – założycielem dynastii i twórcy nowożytnego państwa szwedzkiego. Jan mianowany w 1556 roku księciem Finlandii, pojął za żonę w 1560 roku Katarzynę Jagiellonkę. Nowożeńcy po huczonym weselu wyprawionym przez Zygmunta Augusta w Wilnie, wyjechali do Finlandii i zamieszkali w Turku.

Wychowana na wielkim, europejskim dworze, w atmosferze włoskiego i polskiego renesansu, Katarzyna wniosła

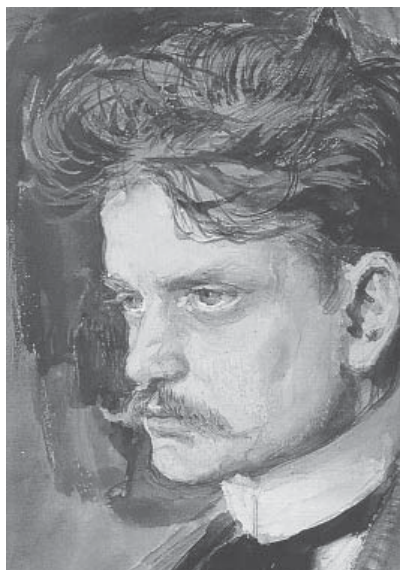
w ponure mury północnego zamczyska powiew wielkiego świata. Wtedy Turku przeżywało czasy swojej świetności. Historycy zgodnie podkreślają, że był to jedyny okres w dziejach, kiedy na fińskiej ziemi istniał prawdziwy dwór książęcy.

W czasach późniejszych Polacy nie raz jeszcze stykali się z Finami, ale działo się to w innych okolicznościach. Znałe z kart „Potopu” pola bitewne nie były najważniejszym miejscem do rozwijania przyjaznych kontaktów. Finowie lubią jednak nawiązywać do podobieństwa historycznych losów obu krajów pozostających w XIX wieku pod panowaniem caratu. W sytuacji naszych narodów w owym czasie niewątpliwie istniały analogie. Podczas II wojny światowej losy Polski i Finlandii potoczyły się odmiennymi torami. Dopiero okres powojenny otworzył nowy etap we wzajemnych stosunkach. Zarówno Polska, jak i Finlandia występują przeciwko wojnom i terroryzmowi, pragnąc pokoju i dążąc do zapewnienia bezpieczeństwa na świecie.

Jean Sibelius urodził się 8 grudnia 1865 roku w miasteczku Hämeen-

lina. W młodości nazywany był przez bliskich „Janne”, co znaczy po polsku Jasia – ze względu na podobieństwo do dziewczynki. Jego prawdziwe imiona to Johann Julius Christian. Ojciec Sibeliusa, doktor Chrystian Gustaw Sibelius, był z zawodu wojskowym lekarzem. W młodości pojął za żonę Marię Szarlotę Borg. Mieli troje dzieci. Nazwisko Sibelius rodzina przyjęła dość późno. Poprzednio nazywano ich Matinpoiku. Pradziadek Jean Sibelius nazywał się jeszcze Joann Matinpoiku. Następnie nazwisko Matinpoiku zmieniono na nazwisko „Sibbe”, od nazwy posiadłości, w której mieszkali. Kolejna generacja nazywała się już Sibeliusami.

Sibelius już we wczesnej młodości rozpoczął pierwsze próby kompozytorskie. Mając 11 lat, w roku 1876 napisał utwór na skrzypce i wiolonczelę zatytułowany „Kropla wody”. Jego udział w prywatnych koncertach amatorskich spowodował, że pierwsze utwory Janne napisane były w stylu Meendelsohna i Haydna. (...)

Młody Sibelius wiosną 1889 roku był już liczącym się artystą w swoim kręgu zawodowym. W tym czasie przez przypadek Sibelius znalazł w szufladzie stary pakiet kart wizytowych wuja, który był wielkim podróżnikiem. Oryginalne wizytówki bardzo spodobały się Sibeliusowi. Wuj, który zmarł później w Hawanie, umiędzynarodowił w „Jean” imię Sibeliusa „Johann”. Sibelius zaakceptował tę zmianę i od tego momentu wszedł na arenę międzynarodową jako Jean Sibelius.

Sibelius zostawił ogromny dorobek twórczy: 7 symfonii, 7 suit orkiestrowych, 10 poematów symfonicznych, 8 kompozycji orkiestrowych – w tym sławny „Valse Triste”. Muzyka kameralna to 9 kompozycji, w tym 2 słynne kwartety smyczkowe z 1889 r. i „Voces intimae” z 1909 r. Utwory fortepianowe to 9 kompozycji, m.in. sonaty, bagatele, pieśni i sonatiny. Wśród dzieł Sibeliusa znajdują się także utwory organowe, chóralne, kantaty, pieśni na głos i fortepian, pieśni na głos i orkiestrę, np. „Arioso” na głos i smyczki. Muzyka teatralna, liczne opracowania fińskich pieśni ludowych oraz grywany na całym świecie słynny Koncert skrzypcowy d-moll op. 47 na skrzypce i orkiestrę napisany w latach 1903–1905. Nie sposób tu nie wspomnieć także o 2 serenadach na skrzypce i orkiestrę i 2 humoreskach na skrzypce i orkiestrę. Sibelius był także kompozytorem wielu utworów solowych na wiolonczelę i skrzypce.

Z biegiem lat, w miarę zdobywanej sławy poza granicami Finlandii, Sibelius stał się – dzięki swojej muzyce – artystycznym ambasadorem Finlandii na świecie.

Zmarł w wieku 92 lat w Järvenpää 20 września 1957 roku. ■

Fot. Archiwum